

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az európai védelmi ipar szükségessége: ipari, innovációs és társadalmi szempontok (saját kezdeményezésű vélemény)

(2012/C 299/04)

Előadó: **Joost VAN IERSEL**

Társelőadó: **Monika HRUŠECKÁ**

2012. január 19-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján úgy határozott, hogy saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

Az európai védelmi ipar szükségessége: ipari, innovációs és társadalmi szempontok.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága 2012. június 11-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2012. július 11–12-én tartott, 482. plenáris ülésén (a július 11-i ülésnapon) 132 szavazattal 1 ellenében, 9 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A világban gyors geopolitikai átalakulás zajlik. A Nyugat dominanciája mind gazdasági, mind politikai szempontból megkérdőjeleződik. Miközben a védelmi kiadásokat az Európai Unióban mindenhol csökkentik, Kína, India, Brazília, Oroszország és mások növelik azokat. Ezért az EGSZB arra kéri a Tanácsot és az Európai Bizottságot, hogy átfogóan értékelje az EU globális pozícióját és szerepét meghatározó tényezőket, és ennek alapján meggyőzően újítsa meg az európai kül-, biztonság- és védelempolitikát.

1.2 A védelempolitikát az egyes országok stratégiai érdekei, politikai célkitűzései és az általuk észlelt fenyegetések alakítják, ezeket Európában elsősorban tagállami szinten határozzák meg. Az idejétmúlt szemléletmódok nyilvánvalóan az európai védelmi képességek szétaprózottságához, hiányosságaihoz, kapacitásfelesleghez és az interoperabilitás hiányához vezetnek. Temérdek érv szól a fejlesztés mellett, a cselekvés már csak a politikai akaraton múlik. Már 1986-ban is meggyőzően alátámasztva sürgették ezt!⁽¹⁾ A helyzet ma mind politikai, mind gazdasági, mind pedig védelmi szempontból sokkal sürgetőbb. Az EGSZB arra kéri a Tanácsot, hogy komolyan munkálkodjon egy uniós védelmi ernyő kialakításán.

1.3 A biztonság- és védelempolitikának jelentősen növelnie kellene az EU és a tagállamok önbizalmát. Bizalmat kellene ébresztenie a lakosságban és a közvéleményben, a megfelelően

felszerelt katonákban, az üzleti világban és az ágazat munkavállalóiban. Az uniós polgároknak joguk van a megfelelő védelemhez. Egyre nagyobb szükség van megfelelő, a jövő kihívásaival összhangban álló európai fegyverzetre. A tagállamokban egymástól elszigetelten folytatott tevékenysége ehhez egyáltalán nem elégséges, és csak az adófizetők pénzét pazarolja.

1.4 Az Egyesült Államok és más (feltörekvő) globális szereplők jelenlegi politikáival és gyakorlataival összhangban, és mivel a polgárok védelme és a biztonság garantálása a kormányok kizárólagos feladata, az EGSZB hangsúlyozza, hogy a közös biztonság- és védelempolitika (KBVP)⁽²⁾ keretében meg kell határozni az európai stratégiai érdekeket. A kül- és biztonságpolitika, a védelem és az ipari kapacitás végső soron elválaszthatatlan hármast alkot, együtt támogatva Európa globális pozícióját, gazdasági és politikai érdekeit és értékeit (emberi jogok, demokrácia). Az Európai Külügyi Szolgálatnak (EKSZ) közvetlenül részt kell vennie ebben.

1.5 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy ha Európa erős biztonsági és védelmi ágazatot akar fenntartani, létrehozva az eredményességhez és a költséghatékonysághoz szükséges kritikus tömeget, gyökeres változtatásra van szükség a gondolkodásmódban és a politikákban. Ezek révén stabil és kiszámítható jövőt kell nyújtani az Európa gazdasági és technológiai súlyához mérhető fegyveres erők számára. A tagállamok közti jelentős különbségekből kifolyólag az elsődleges felelősséget e tekintetben a fő fegyvergyártó tagállamok viselik.

⁽¹⁾ Lásd: *Towards a Stronger Europe* [A cél egy erősebb Európa], A Független Európai Programcsoport (IEPG) országainak védelmi miniszterei által létrehozott független tanulmányozócsoport jelentése, mely javaslatokat tesz Európa védelmi felszereléseket gyártó ágazata versenyképességének javítására.

⁽²⁾ A közös biztonság- és védelempolitika a közös kül- és biztonságpolitika szerves részét képezi – lásd az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 42. és azt követő cikkeit. HL C 115., 2008.5.9.

1.6 Az EGSZB megítélése szerint meggyőző érvek szólnak az európai tervezés és szoros koordináció megerősítése mellett:

- az ágazat összetett és szaktudásigényes, hosszú távú tervezést igényel,
- a privatizáció ellenére a kormányokat vásárlóként, szabályozóként és a kiviteli engedélyek kiállítójaként továbbra is sok szál köti a védelmi iparhoz,
- a jelenlegi struktúra hiányosságai és a (súlyos) költségvetési megszorítások miatt átfogó kiigazítások szükségesek a jelenleg tapasztalható szórványos megközelítések helyett, amelyek az EU-n kívül és belül is rontják a hitelességet,
- az Európán belüli fegyverbeszerzés előmozdítása, valamint a kontinens kis- és nagyvállalatainál meglévő szaktudás felhasználása érdekében biztosítani kell a hatékony koordinációt a fő gyártó országok és a kevesebbet termelő vagy iparral nem rendelkező országok között,
- végül az európai ágazat globális sikere a stabil hazai (európai) piac kiépítésétől függ.

1.7 Az Európai Védelmi Ügynökség (EVÜ) fellépései és a 2007-es védelmi csomag⁽³⁾ mellett az EGSZB megfelelően kidolgozott európai iparpolitikát szorgalmaz a kormányigények és közfinanszírozás szempontjából sajátos védelmi ipar számára. Az Európa 2020 stratégia értelmében ennek az iparpolitikának megosztott tagállami és uniós hatáskörökön – az EVÜ és az Európai Bizottság teljes jogú partnersége mellett –, valamint a védelmi ipar szereplőivel és egyéb érdekelttel – köztük a szociális partnerekkel – folytatott egyeztetéseken és a jól szervezett szociális párbeszédre kell alapulnia.

1.8 Az uniós politikáknak és finanszírozásnak össze kellene kapcsolniuk az uniós és a tagállami szintű beruházásokat, ezáltal csökkentve a töredezettséget és a párhuzamos közkiadásokat, valamint javítva a minőséget és az interoperabilitást.

1.9 A legkorszerűbb kutatás-fejlesztés elengedhetetlen az égetően szükséges „új generációs” fegyverek fejlesztéséhez. Ezt nem lehet kizárólag az ipari szereplőkre hagyni, a felelősség elsősorban a kormányokra hárul. Ezért a K+F-et komolyan veszélyeztetik a jelenlegi költségvetési forráselvonások. A Tanácsnak az érdekelttel együtt mihamarabb meg kellene határoznia, hogyan támogatható az európai ipar a nemkívánatos külső függőség csökkentése érdekében, és mihamarabb el kellene indítania az ezt célzó kutatási programokat. A „kettős célú” technológiára szükség van. Az EU K+F-programjának támogatnia kellene ezt, és biztosítania kellene a hatékony határon átnyúló K+F-együttműködést.

⁽³⁾ 2009/43/EK és 2009/81/EK irányelv (HL L 146., 2009.6.10., illetve HL L 216., 2009.8.20.). A védelmi csomagot 2009-ben fogadta el az EP és a Tanács. A tagállamoknak 2011 nyarán kellett volna átültetniük. A védelmi csomag tartalmazott egy közleményt is *Stratégia az erősebb és versenyképesebb európai védelmi iparért* címmel (COM(2007) 764 final, 2007. december 5.).

1.10 Az európai védelem technológiai és ipari bázisának további erősítése minél alaposabb tervezést igényel. Ehhez kielégítő uniós szintű intézkedések szükségesek⁽⁴⁾.

1.11 Szorosabb koordinációra van szükség az Európai Bizottság, az EVÜ és más uniós érdekeltel között. Barroso elnök⁽⁵⁾, Tajani alelnök és Barnier biztos megerősített kötelezettségvállalása, valamint a védelmi munkacsoport létrehozása igen időszerű. Az EGSZB üdvözli emellett az EP múlt decemberben kiadott előzetes állásfoglalását az európai védelemről és a megoldandó problémák széles köréről⁽⁶⁾.

1.12 Ugyanebben a szellemben és az európai bizottsági védelmi munkacsoport kezdeményezésének erősítésére törekedve, az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy hívja fel a nyilvánosság figyelmét ezekre a kérdésekre. Az Európai Bizottságnak azt is mérlegelnie kellene, hogy megfelelő válaszokat kínáljon azokra a következményekre, amelyek a tagállamok eltérő ipari és technológiai képességeiből, illetve általában véve a kutatásba és védelembe történő beruházások szintjének különbségeiből adódnak.

2. Bevezetés

2.1 Az Európai Unióról szóló szerződés 42. cikke kimondja, hogy a közös biztonság- és védelempolitika a közös kül- és biztonságpolitika szerves része. A (3) bekezdés hozzáteszi, hogy a tagállamok e politika végrehajtásához katonai képességeket bocsátanak az Unió rendelkezésére. Az Európai Védelmi Ügynökség (EVÜ) 2005 óta azon munkálkodik, hogy megerősítse a védelmi ágazat ipari és technológiai bázisát és biztosítsa a katonák jobb felszereltségét. Mind ez ideig azonban csak korlátozott eredményeket tudott felmutatni.

2.2 A belső piac kiteljesítése és a hatékony pénzügyi koordináció most kiemelt helyen szerepel. Az Európa 2020 stratégia mindkét célkitűzést határozottan támogatja. Ennek az előrelépésnek az európai védelem területén is új lépésekre kellene ösztönöznie.

2.3 A védelmi ágazatban azonban nem tapasztalható ennek megfelelő fejlődés. A Franciaország és az Egyesült Királyság által 1998-ban megkötött katonai paktum látszólag szemléletváltást és új kezdetet jelentett. Az Európai Légvédelmi és Űrhajózási Társaság (EADS) 2003-as megalapítása is a szorosabb védelmi együttműködés szellemét tükrözi. Ezt azonban nem követte további konszolidáció. Sokatmondó tény, hogy a védelmi iparra vonatkozó keretmegállapodást aláírt országok (ún. „LoI-országok”, a jelentős gyártókapacitással rendelkező országok, azaz Franciaország, Németország, az Egyesült Királyság, Olaszország, Spanyolország és Svédország) korábbi szándékaik ellenére még nem álltak elő használható racionalizációs vagy konszolidációs javaslattal.

⁽⁴⁾ Ebbe a folyamatba be kell vonni az európai alapokat: az előkészületben lévő 8. keretprogramot, az Európai Regionális Fejlesztési Alapot, a Kohéziós Alapot és az Európai Szociális Alapot.

⁽⁵⁾ Beszámoló az EU helyzetéről, 2011. november.

⁽⁶⁾ Az Európai Parlament 2011. december 14-i állásfoglalása a pénzügyi válságnak az uniós tagállamok védelmi ágazatára gyakorolt hatásáról (2011/2177(INI)).

2.4 A stagnálás oda vezetett, hogy az egyes országok nemzeti szinten kezdtek gondolkodni és a hazai termelésre helyezték a hangsúlyt. A nemzeti szintű irányítás és tervezés bizonyos fokú erősödése figyelhető meg. Az európai székhelyű vállalatok mind az exportpiacokra koncentrálnak. Sem a kormányoknak, sem pedig az ipari partnereknek nincs közös stratégiai koncepciójuk.

2.5 Mindeközben a potenciális piacok kapcsán is egyre több az új kihívás. A feltörekvő gazdaságok katonai fejlesztése óriási kihívást jelent. Kína, Oroszország, India és Brazília (a BRIC-országok) ezen az úton halad, több kisebb országgal a nyomukban. Kína védelmi költségvetése a mai 120 milliárd euróról 2015-ig várhatóan 250 milliárd euróra nő. Oroszország is bejelentette, hogy 2015-ig jelentősen növeli katonai kiadásait. Az Egyesült Államok 2007-ben az európai összköltségvetés több mint kétszeresét, azaz a 204 milliárd euróval szemben 450 milliárdot költött, és az európai kiadások egyre csökkennek. Európa összes K+F-kiadásai az amerikaiak legfeljebb 20 %-át teszik ki. Európában a védelmi kiadások 50 %-át a humán erőforrás-költségek emésztik fel, míg az USA-ban ez az arány csak 25 %. Európának több katonája van, de ezek közel sem olyan jól felszereltek. A globális feltételek örökre megváltoztak. Az idő nem nekünk dolgozik.

2.6 Az elmúlt évtizedekben számos tanulmány szólt amellett, hogy a védelmi ipart a globális piachoz kell igazítani. Mind hangsúlyozta a tartós problémákat, azt, hogy mivel az államok többsége „saját” iparát támogatja, a védelmi piacok igencsak tökéletlenek. A piacok fejlesztésére tett kísérletek (ilyen például az EU 2007-es védelmi csomagja) igyekeznek felszámolni bizonyos piaci problémákat és eltérő nemzeti gyakorlatokat.

2.7 Összetett kérdésekről van szó, részben amiatt, hogy igen hosszú idő telik el a tervezés és az elkészült termékek alkalmazása között. Ezért az EGSZB úgy véli, hogy a terület technológiai, gazdasági és társadalmi szempontokat is magában foglaló, átfogó megközelítést igényel, ahelyett hogy csak a védelmi szempontokat néznék.

2.8 Az egyik alapvető kérdés az, hogy a jelentős fegyveriparral rendelkező országok eltérő stratégiai koncepciót követnek, főként ami az „alapvető nemzetbiztonsági érdek” meghatározását, valamint a nemzetbiztonság és az exportpiacok közti kapcsolatot illeti. Néhány kisebb ország egészen jól fejlett iparral rendelkezik, míg másoknak egyetlen gyáregységük sincs. Szükségleteinek és potenciáljának függvényében nyilvánvalóan minden ország más és más megközelítést alkalmaz. Ennek eredménye fragmentáció és a védelmi ipar egyenetlen szemlélete. A líbiaihoz hasonló műveletek fájdalmasan nyilvánvalóvá teszik a rendelkezésre álló fegyverrendszerek közötti egyre növekvő eltéréseket. A következményeket egyértelműen el kellene ismerni és értékelni kellene.

2.9 Ezek a fejlemények a beruházásokat és a foglalkoztatást is érintik. A védelmi ipar csúcstechnológiai ágazat, amely közvetlenül 600 000, közvetetten pedig további kétmillió szakértő munkavállalót foglalkoztat. Aggasztó a további költségcsökkentések kényszere. Az üzemekre gyakran határozott regionális koncentráció jellemző, és kiválósági központokká válhatnak, ezzel szemben sajnos fennáll a veszélye, hogy a

forráscsökkentések őket is érintik. Ezekre az üzemekre nézve kifejezetten káros, ha az átszervezések és a forráscsökkentések tervezetlenül és szervezetlenül történnek.

2.10 A jelenlegi foglalkoztatási helyzet természetesen az egyes kormányok számára is kiemelt problémát jelent, és akadályozhatja egy közös stratégia kialakítását, mely szükséges ahhoz, hogy megfelelően kezelni lehessen a védelmi ipar hanyatlásának és ezzel együtt a szaktudás elvesztésének és a humántőkére gyakorolt hatásoknak a társadalmi következményeit. Ezzel szemben egy közös stratégia kedvez a kiegyensúlyozott munkahelyteremtésnek, és lehetőséget teremt annak a veszélynek az elkerülésére, amelyet a kutatók, illetve magas szinten képzett vezető szakemberek és tudósok harmadik országba történő elvándorlása jelent, ellentétes lévén azokkal a célkitűzésekkel, amelyeket az EU az Európa 2020 stratégia révén el kíván érni.

2.11 Az uniós megközelítések és a kormányközi keret képesek ugyanabba az irányba mutatni, és ez elvárás is. Mindaddig, amíg a nemzeti szuverenitás kap elsőbbséget, egy közös keret csak korlátozott eredményeket tud produkálni, alig-alig orvosolva a felesleges kapacitást, az átfedéseket és a töredezettséget. A nemzeti szuverenitás filozófiája és a pénzügyi, technológiai, gazdasági és társadalmi szükségletek között nyilvánvaló ellentétek feszülnek.

2.12 Ezért aggasztó, hogy az „összevonás és megosztás” célkitűzése, azaz az európai kölcsönös támogatás megszervezése még nem öltött testet közös stratégia formájában. Bár általánosan érezhető, hogy az érintettek tisztában vannak a megváltozott nemzetközi környezettel, a külső nyomás úgy látszik, még nem elég nagy ahhoz, hogy közös megközelítéseket és megoldásokat szorgalmazzanak. Az európai országok meglepő módon még mindig hajlandóak fenntartani az USA-tól való fegyverbeszerzési függőségüket, ahelyett hogy Európában vásárolnának.

2.13 Ha Európa olyan erős biztonsági és védelmi ipart akar fenntartani, amely képes a legmodernebb rendszerek kifejlesztésére és előállítására, hogy ezáltal garantálni tudja saját biztonságát, gyökeres politikai és szemléletváltásra van szükség. A további időhúzás csak felgyorsítaná azt a folyamatot, olyan szintre degradálva az EU védelmi képességeit, ahonnan a legfontosabb területeken már nem tudna visszakapaszkodni a csúcsra. Ez annál inkább is nehéz volna, mivel a K+F-kiadások csökkentése a kutatók és szakképzett alkalmazottak egész generációját közvetlenül érintené. Ha Európa kudarcot vall, egész iparágak tűnhetnek el, munkahelyek szűnnek meg, a szaktudás szerteoszlik, Európa pedig ki lesz téve mások kénye-kedvének. Azoknak, akiknek fontos Európa jövője és biztonsága, fel kell ismerniük a helyzet súlyosságát, és azonnal lépniük kell.

3. A politikai háttér

3.1 Az Európai Unióról szóló szerződés helyesen hangsúlyozza, hogy a kül-, a biztonság- és a védelempolitika elválaszthatatlanok. Hatékony külpolitika csak meggyőző védelmi képességekre épülhet. A megfelelő katonai képességeket pedig az igen összetett és sérülékeny nemzetközi kontextusban, az észlelt fenyegetések és közösen meghatározott célok fényében kell kialakítani.

3.2 A lényeg: az EU jövőbeli globális pozíciója és szerepe, figyelembe véve a geopolitikai helyzet gyors változását és a globális szereplők számának növekedését. Ebből a szempontból az EGSZB úgy véli, hogy legfőbb ideje az európai összefogásnak. A korábbi és közelmúltbeli tapasztalatok azt bizonyítják, hogy ha nem szakítunk a hagyományos megközelítésekkel, fennáll a veszélye, hogy Európa és a tagállamok marginalizálódnak.

3.3 Az EGSZB biztos és kiszámítható jövőt szorgalmaz az Európa jelenlegi gazdasági és technológiai súlyához mérhető európai fegyveres erők számára. Egy rendszer megtervezése és tényleges bevezetése között nagyon hosszú idő telik el. Ez is megerősíti, hogy már az idén döntést kell hozni.

3.4 Társadalmi és politikai szempontból az EGSZB négy fontos tényezőre hívja fel a figyelmet a hatékony európai védelmi képességek igénye kapcsán:

- a lakosság védelme,
- megfelelően felszerelt katonákra van szükség,
- biztos és kiszámítható munkahelyek,
- jól megszervezett európai humanitárius és katonai fellépések világszerte.

3.5 A KBVP jövőjéről állandó vita folyik, még ha konkrétan ezt ritkán mondják is ki. Számos téma, például a harci egységek bevetése, a közös műveleti parancsnokság létrehozása körüli viták, az uniós KBVP-missziók finanszírozása és az ezekhez történő hozzájárulások biztosítása, valamint az európai biztonsági stratégia felülvizsgálatának szorgalmazása, ha nem is e cím alatt, de egyértelműen a KBVP-ről szólnak. Előrelépést jelentene, ha ennek megfelelően is állnánk hozzá. Emellett e fontos kérdésekről szóló tárgyalások során mindig figyelembe kellene venni azt is, hogy a döntések (illetve ezek elmaradása) milyen következményekkel járnak az iparra nézve. Ezáltal az ipari kapacitás és a KBVP végrehajtása közti erős kapcsolat is bizonyítást nyer. A felelősség elsősorban a kormányokra hárul.

3.6 A transzatlanti kapcsolat és a NATO létfontosságúak. Az amerikaiak már régóta élesen bírálják az európaiakat, amiért elhanyagolják a szövetségen belüli védelmi kötelezettségeiket. Az Atlanti-óceán mindkét partján folyamatosan szorgalmazzák a NATO „európai pillérének” létrehozását. Mind ez ideig éppen az ellenkező irányban haladtunk.

3.7 Egy valódi „európai pillér” hiányának mély politikai gyökerei vannak. Májig nincs meg a kellő politikai akarat Európában a közös „stratégiai” érdekek vagy alapvető katonai képességek meghatározására. Ezzel szemben az Egyesült Államok és más országok a stratégiai tevékenységek fogalmát alkalmazzák, amely magában foglalja mindazokat a – akár polgári, akár katonai – kutatási és ipari tevékenységeket, amelyek hozzájárulnak állampolgáraik általános biztonságához.

3.8 Ennek ismeretében az EGSZB úgy véli, hogy egy „európai pillér” létrehozása esetén az európai katonai képességek USA-tól való túlzott függőségét kiegyensúlyozottabb kapcsolattal kellene felváltani. Amellett, hogy nagy szükség van a közös európai stratégiai érdekek megvitatására, ami a kormányok kizárólagos

feladata, mihamarabb meg kell kezdeni az uniós intézmények, a tagállamok és a védelmi ipar közti együttműködésen alapuló, ésszerű tervezést, valamint a tagállamok azon szokásának fokozatos felülvizsgálatát, hogy használatra kész termékeket automatikusan az USA-tól vásárolnak.

3.9 Az amerikai iparral való, egyenrangúbb együttműködés feltételeinek javítása ipari és pénzügyi szempontból is előnyös lesz.

4. Az európai védelmi ipar

4.1 A kül- és a védelem/biztonságpolitika, valamint a védelmi iparágak között szoros a kapcsolat. A privatizáció ellenére a kormányokat vásárlóként, szabályozóként és a kiviteli engedélyek kiadójaként továbbra is sok szál köti a védelmi iparhoz.

4.2 A védelmi iparnak jelentős mozgástere van az exportpiacokon. Ennek oka részben a privatizáció, részben pedig a kormányok általi ösztönzés: a gazdasági válság hatására egyes védelmi miniszterek kifejezetten támogatják az exportot. A válság miatt a védelmi ipar ettől függetlenül is kénytelen az exportra üzleti modelljének központi elemeként tekinteni. 2011 általában véve nagyon jövedelmező volt az európai ipar számára. A vállalatok a „kettős célú” termelés fejlesztésében is meglehetősen sikeresek voltak.

4.3 Az olyan globális szereplőknek, mint Kína, India és Brazília, megvannak a saját külpolitikai ambíciói, ami végső soron a katonai kiadások növeléséhez vezet. Európa számára ez jelenleg exportlehetőségeket teremt. De vajon meddig? Az iparnak még most is egészen jól megy, de teljesítménye nagyrészt 20-25 évvel ezelőtti beruházásokra épül. Ha a beruházások most még jobban visszaesnének vagy stagnálnának, az már a közeljövőben is visszafordíthatatlan következményekkel járna.

4.4 Emellett reálisan várható, hogy a feltörekvő hatalmak a nyugati ipartól függetlenül elkezdik kiépíteni saját iparukat, majd mint Európa jövőbeli riválisai a harmadik országok piacain, egyre inkább leállítják vagy feltételekhez kötik a nyugati termékek bevitelét.

4.5 Pillanatnyilag nincs komolyabb, bevezetésre váró új program Európában, és ez kétségtelenül rányomja a bélyegét az export jövőbeli sikerére. Emellett már egy ideje nem fordult elő, hogy egy jelentősebb feltörekvő ország komolyabb technológiaátadást vagy termelésáthelyezést kért volna.

4.6 Az egyszeri alkalomra szóló exportszerződések minden valószínűség szerint arra fognak szolgálni, hogy a nyugati technológiát lemásolják. Ezek esetében az import leállításának alternatívája az lehetne, ha az érintett országokban hoznának létre termelési (és fejlesztési) egységeket. Jelenleg főleg találgatások folynak arról, hogy egy ilyen fejlemény milyen mértékben érinti majd az európai gyáregységeket és munkalehetőségeket. Hosszabb távon valószínű, hogy a feltörekvő óriások aláássák az európai ipar pozícióját. Ha ezekben az országokban fejlődik a technológia és a termelés, az a más Unión kívüli országokban található (potenciális) európai exportpiacokat is érinti. A termékés az árverseny is kieleződik.

4.7 A fejlesztés és a gyártás területén jellemző hosszú átfutási időt, valamint a technológiai beruházásokat és a folyamatos innovációt tekintetbe véve Európának célzott koordinációra van szüksége ahhoz, hogy korszerű, önellátó védelmi iparral rendelkezzen. Mindaddig, amíg a piac méretét elsősorban a nemzeti határok határozzák meg, addig szinte garantált, hogy az még a nagy tagállamok esetében sem éri el a kritikus tömeget. Az Uniót kívüli országokba irányuló export bizonyos mértékig enyhítheti ezt, de a jövő bizonytalan, a piaci feltételek pedig sokszor közel sem állandóak.

4.8 A védelmi kiadások folyamatos csökkenésének, amely a jelenlegi körülmények között komoly korlátozásokat jelent, fel kellene ráznia az illetékeseket. Ez a csökkenés kihat a beruházási és beszerzési keretekre is, főként, ha az operatív és fenntartási költségek nem változnak, vagy az újabb és újabb katonai műveletek (pl. Afganisztán, Líbia, a kalózkodás elleni akciók) miatt növekednek.

4.9 Ennek következtében olyan beruházásokat kell elhalasztani, vagy akár törölni, amelyek létfontosságúak ahhoz, hogy az ipar fenn tudja tartani és meg tudja újítani a termelési és fejlesztési kapacitását. Ezenkívül nehéz időkből az ipar eleve nincs annyira felkészülve az ilyen kapacitásfenntartási és -megújítási beruházásokra. A szükséges beruházások csak következetes együttműködéssel biztosíthatók.

4.10 Az EGSZB olyan, jól kialakított európai iparpolitikát szorgalmaz a védelmi ipar számára, amely a rendszertervezésre és az operatív szakaszra is kiterjed. Speciális iparpolitikáról van szó, és természetéből adódóan állami piacról beszélünk: a K+F a nem jövedelmező kezdeti szakaszok és a speciális kormányigények miatt a kezdőtől felül is finanszírozásra szorul. A nagy volumenű európai termelés előmozdításához meg kell határozni az alapvető európai ipari képességeket és a beruházási politikákat. Mivel egyetlen ország sem rendelkezik elegendő erőforrásokkal az „új generációs” fegyvergyártás finanszírozásához, ötvözni kell a nemzeti és az európai célokat, valamint a nemzeti és európai – pénzügyi és ipari – erőforrásokat is. Az irányításnak az elfogadott Európa 2020 stratégia szerinti közös uniós és nemzeti hatáskörökön kell alapulnia. Olyan „címkeről” van szó, amely hatékonyan segíti a koordináció optimalizálását is mind az uniós intézmények között, mind az Európai Bizottságon belül, amely még mindig közel sem használja ki teljes potenciálját. Ennek kapcsán hasznos támogatást nyújthat a nemskára felálló védelmi munkacsoport, amely platformként szolgál az Európai Bizottság, az EVÜ és az EKSZ számára a prioritások, a képességek és a hiányosságok megvitatásához.

4.11 A K+F központi kérdés. A védelmi ipar szaktudásigényes csúcstechnológiai ipari tevékenység, amelyre a használatra kész prototípusfejlesztéshez is szükség volna. A K+F szinte sosem kizárólag az ipar ügye. A fejlesztés és a rendszerek életciklusa egyszerűen túl hosszú, ezek pénzügyi vonzata pedig túl nagy ahhoz, hogy az ágazat viselje az összes pénzügyi kockázatot. A múltbéli tapasztalatok alapján minden sikeres program a kormányok és az ipar összefogásával valósul meg.

4.12 A katonai K+F igen nagy része világszerte – közvetve vagy közvetlenül – a kormányok általi vásárlásokhoz köthető. A termékek természetéből adódóan a védelmi ipar szereplői nem

meglepő módon általában kerülnek a túlzott pénzügyi kockázatvállalást. A katonai K+F különösen ki van téve a kormányzati költségek lefaragásának.

4.13 Következésképpen a kutatás, a technológia és a fejlesztés az ipari konszolidáció mellett a tagállamok, az Európai Bizottság és az ipari szereplők által közösen meghatározott, kellő mértékű finanszírozást és erőforrás-összevonást igényel. A védelmi beruházások magas szintű finanszírozást igényelnek kutatás-fejlesztési és technológiai projektekre. Ezenfelül biztosítani kell a létfontosságú technológiákhoz való hozzáférést. Ha a mások által bevezetett exportkorlátozások miatt a fejlesztéshez és termeléshez létfontosságú technológiák hozzáférhetetlenné válnának, az európai biztonsági célok elérése komoly problémákba ütközne.

4.14 A független tudományos és technológiai tevékenységek több területen tapasztalható fejlődése miatt a védelmi szervezeteken kívül folytatott K+F-nek egyre nagyobb a szerepe. Gyakran csak a fejlesztés utolsó szakaszaiban, a termék végső felhasználásából derül ki, hogy az adott tevékenység „katonai” vagy „polgári” K+F-nek minősül-e. A „kettős célú” K+F egyre nagyobb jelentőséggel bír a védelmi alkalmazások területén, erre példa az informatika. Ezért az európai védelmi technológiai és ipari bázis szempontjából kiemelt jelentőséggel bír a „kettős célú” K+F ösztönzése, főként, mivel ez a védelmi ágazaton kívülről is kaphat finanszírozást.

4.15 A közpénzekből történő uniós szintű K+F-finanszírozásról a tagállamoknak kellene megállapodniuk. Ez a nemsokára elkészülő nyolcadik keretprogram vagy egy különálló alap keretében történhetne, lehetőleg fejlett kutatási területekre bontva (pl. nanotechnológia és mesterséges intelligencia). A védelmi ipar és az állami szektor közti kapcsolatra való tekintettel egyedi eljárásokat kell kidolgozni.

4.16 Az európai együttműködési keretben foglaltaknak megfelelően az EVÜ-nek és az Európai Bizottságnak főszerepet kellene játszaniuk, részben a mindennapos politikai interferenciák elkerülése érdekében. Az EVÜ-nek lehetőséget kell adni, hogy maradéktalanul betölthesse a Lisszaboni Szerződés szerinti szerepét (7).

4.17 A védelmi célú ipari és K+F-programhoz alapvető a megfelelő, naprakész szakismeretekkel rendelkező munkaerő (8). Ez is komoly érv amellyel, hogy rendszertelen átszervezés helyett szilárd K+F- és ipari keretre van szükség. Szem előtt kell tartani, hogy a védelmi ipar munkavállalói képezik a jövőbeli védelmi képességek szilárd alapját. Az ágazati szereplőkkel, a K+F-intézetekkel, a felsőoktatási intézményekkel, a katonai szervezetekkel és az érdekelt szakszervezetekkel való konzultációnak és kommunikációnak hozzá kell járulnia ahhoz, hogy az európai fegyvergyártás folyamatban lévő átszervezése és a jövőorientált termelés megfelelően szervezett legyen.

(7) Lásd az EUSZ 45. cikkének (1) és 42. cikkének (3) bekezdését, HL C 115., 2008.5.9.

(8) Lásd: *A comprehensive analysis of emerging competences and skill needs for optimal preparation and management of change in the EU defence industry, Final report* [Az európai védelmi iparban a változásokra való optimális felkészültséghez és azok kezeléséhez szükséges új kompetencia- és szaktudásigény átfogó elemzése, végleges jelentés], 2009. május, az Eurostrategies jelentése az Európai Bizottság számára.

4.18 A költségvetési korlátok miatt orvosolni kell az átfedéseket és a nem hatékony eljárásokat. A szabályozott konszolidáció nem feltétlenül nagyvállalatok létrehozását jelenti, hanem a kritikus tömeg és a nemzetközi normáknak megfelelő minőség megteremtését, ami versenyképességet biztosít a hazai és az Unión kívüli piacokon is. Egyre fontosabb, hogy a kormányok, az érdekelt uniós szereplők és az ipar európai szinten összehangolják a projektervezést.

4.19 Tény, hogy az egyes iparágak méretben és teljesítményben is különböznek. Az egyes tagállamok ipari súlya jelentősen eltér. A részt vevő országok által kötött megállapodás részeként biztosítani kellene, hogy a nem LoI-országok (= fő termelők) ipara is bekapcsolódhasson az idevonatkozó projektekbe. Ez a megközelítés nemcsak politikailag kívánatos, hanem a kisebb és a nagyobb vállalatok és a kutatóintézetek közti gyümölcsöző együttműködést is előmozdítja. Beszállítókként a kkv-k is sikeresen bekapcsolódhatnak a szakosodási láncokba.

4.20 Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy egyes közép-európai országokban – azok földrajzi elhelyezkedése miatt – az emberek úgy érzik, veszélyben vannak. Biztosítani kell, hogy ezen országok polgárai védve érezzék magukat, valamint teljes mértékben fel kell használni a védelem terén felhalmozódott speciális technikai ismereteket. E két tényezőt tekintve az EGSZB hangsúlyozza, hogy a közép-európai országokban rendelkezésre álló ismereteket és kompetenciákat megfelelően be kell építeni a jelenlegi és a jövőbeli védelmi projektekbe.

4.21 A védelmi célú termékek integrált európai piaca stabilabb hazai piacot eredményezne. Az európai piac nemcsak a meglévő országos piacok kombinálását jelentené, hanem előmozdítaná a követelmények és a beszerzési szabályok tagállamok közti harmonizálását, sőt, akár egységesítését is. A magasabb fokú harmonizáció vagy egységesítés javítaná a pénzügyi és gazdasági feltételeket, javítva az európai vállalatok globális piaci versenyképességét.

4.22 Egy európai védelmi piac már elérné a kritikus tömeget. Ennek ismeretében az EGSZB rámutat annak káros következményeire, ha a tagállamok továbbra is az Unión kívül, elsősorban az USA-ban vásárolnak késztermékeket. Ezzel egyrészt elvesznek annak előnyei, hogy az ágazat az európai piacon talál vevőre; így e katonai termékekért az európai vásárlóknak többet kellene fizetniük, ha az ipar nem tudna az olyan külső piacokon értékesíteni, ahol az (állami szereplők támasztotta) verseny biztosan ki fog éleződni. Másrészt az USA-tól késztermékeket vásárló európai országok fizetnek az amerikai technológiai költségeikért, amelyeket e termékek ára magában foglal.

4.23 A pénzügyi és nemzetközi politikai kilátásokra való tekintettel európai szinten mélyreható vitát kell folytatni és le kell vonni az operatív következtetéseket. Ha nem minden tagállam akar részt venni a közös keretben, a „megerősített együttműködés” elvét kell követni. Be fog bizonyosodni, hogy

az amerikaihoz mérhető piacméret csak fokozott integrációval és az európai termékek vásárlásához való pozitív hozzáállással közelíthető meg. Működő európai piac nélkül alapos okunk van komolyan megkérdőjelezni azt, hogy az európai iparnak van-e egyáltalán esélye a globális versenyben való részvételre.

5. Néhány konkrét kérdés

5.1 A különféle – szárazföldi, tengeri, légi – haderőnemekre irányuló ipari termelés országonként eltérő képet mutat. Számos területen már egyetlen országról sem mondható el, hogy önállóan képes lenne új generációs gyűvereket fejleszteni.

5.2 A szárazföldi szektorban csak néhány rendszerintegráló vállalat képes alapharcokcsik (MBT) és könnyebb katonai járművek fejlesztésére és gyártására. A fő európai gyártók Franciaországban, Németországban és az Egyesült Királyságban találhatók. Az alrendszerre szakosodott gyártók és a harmadkörös beszállítók köre széles, a közép-európai cégek alulreprezentáltak.

5.3 Sok ország „saját” haditengerészeti ipart épít ki, és olyan hadihajókat épít, amelyek mérete és bonyolultsága országonként jelentősen eltér. A LoI-országok és Hollandia élen jár ebben, továbbá a koncepciótervezés és a komplex haditengerészeti kutatóintézetek területén is, mely utóbbiak tevékenysége merőben eltér a polgári hajóépítési fejlesztésektől. Itt is sokféle alrendszer-gyártó és harmadkörös beszállító található.

5.4 Katonai repülőgépeket csak néhány országban fejlesztenek és gyártanak. Az ágazatban főleg néhány nagy, európai és világszintű multinacionális vállalat működik. A főbb ágazati szereplők az EADS, a BEA Systems, a Dassault és a Saab légiipari üzletága. Fejlett aerodinamikai kutatás csak néhány országban folyik.

5.5 Az irányítást, a kommunikációt és az ellenőrzést lefedő elektronikai ágazatnak egyre nagyobb jelentősége van a védelem szempontjából, olyan nagy ágazati szereplőkkel, mint a Thales, a BAE Systems és a Finmeccanica. A legnagyobb európai elektronikai csoportok, a Philips és a Siemens számára a katonai termékek kevésbé fontosak. Ezek számára a legyártandó speciális elektronikus alkatrészek, pl. a katonai célú integrált áramkörök mennyisége amúgy sem éri el a költségvetéskorlatok miatt a növekedés szintjét. E nagy iparcsoportok bevonása azonban kiemeli a kettős célú felhasználás jelentőségét ezen a területen.

5.6 A lőszer- és robbanóanyag-gyártás az utóbbi néhány évtizedben részben a környezetvédelmi korlátozások miatt fokozatosan leépült. A közbiztonság miatt ezeknek az ágazatoknak a régebbi gyáregységeit vagy át kell telepíteni, vagy egyszerűen be kell zárni.

5.7 A létfontosságú technológiákhoz való hozzáférés alapvető, és a KBVP keretében támogatandó. Ugyanez igaz egyes anyagokra, például az szénszállakra vagy az elektronikus alkatrészekhez való anyagokra.

5.8 A 2007-ben kidolgozott és 2009-ben elfogadott védelmi csomag sokat segíthet. A tagállamoknak 2011 nyarán kellett volna átültetniük az irányelveket. Most még túl korai volna bizakodni, vagy kételkedni abban, hogy ezek közvetetten elősegítik-e egy egységes piac létrejöttét. A folyamat még nem zárult le, és csak később derül ki, hogy megvalósul-e a katonai termékek közösségen belüli átadásának célja, illetve az alapvető nemzetbiztonsági érdekekhez hasonló fogalmak érvényesítése.

5.9 Az EUMSZ 346. cikke értelmében az alapvető nemzetbiztonsági érdekek védelme érdekében el lehet térni az uniós beszerzési szabályoktól. Ez az általános megfogalmazás akadályozhatja a piac megfelelő fejlődését, különösen a fontosnak tartott ellátási láncokban. Az EGSZB a 346. cikk konkrétabb értelmezését szorgalmazza, amely kellő lehetőségeket nyit az európai megoldások és az optimális európai

ellátási láncok előtt, előmozdítva az ellátás biztonságát, a tagállamok szakosodását és a megfelelő ár-érték arányt.

5.10 Az információszerzéssel kapcsolatos nemzetbiztonság is az 5.9. pontban említettekhez hasonló problémák forrása, így szintén felülvizsgálandó. Ez is fontos és kényes kérdés az európai iparnak az amerikai védelmi projektekbe való bevonása kapcsán.

5.11 Az „összevonás és megosztás” megvalósításának, ideértve a közös képzési programokat is, előremutatónak kell lennie. Ennek alapfeltétele, hogy az üres kötelezettségvállalásokat konkrét tervezés és világosan meghatározott lépéseket tartalmazó, célzott megközelítés váltsa fel. Mindaddig azonban, amíg a legalapvetőbb védelmi elvekről nem születik megállapodás, nagyon nehéz valódi „összevonást és megosztást” megvalósítani.

Kelt Brüsszelben, 2012. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON
